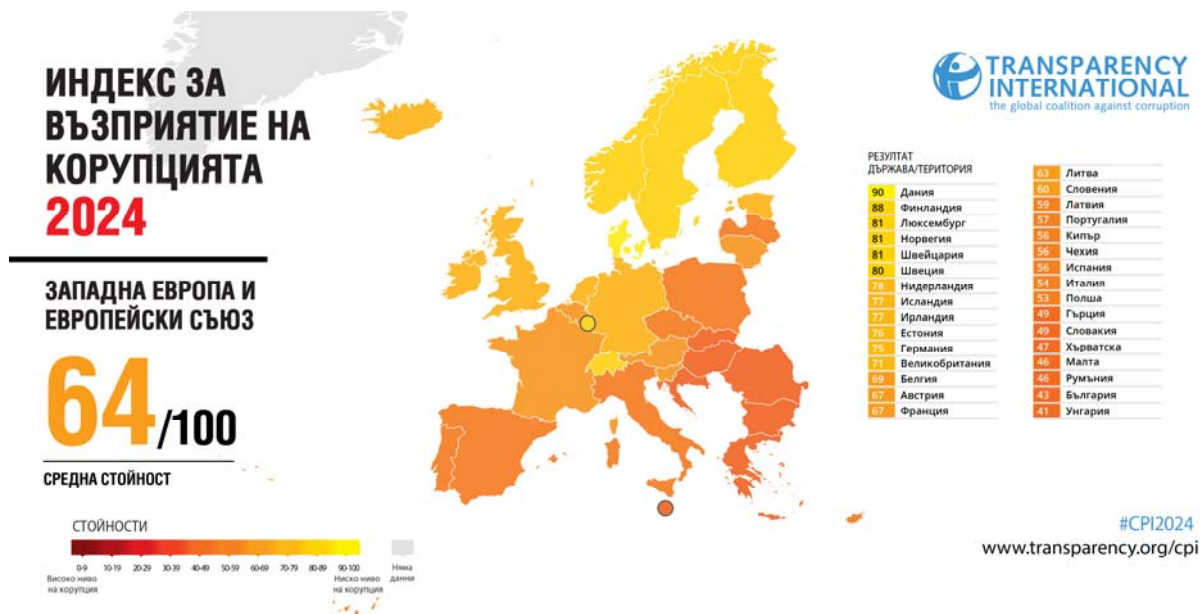

Индекс за възприятие на корупцията 2024 г. за Западна Европа и ЕС: Недостатъчните усилия на лидерите водят до влошаване на нивата на корупция

В нестабилни времена способността на Европа да се бори с корупцията е недостатъчна, което възпрепятства отговора на блока на различни предизвикателства като климатичната криза, ерозията на върховенство на правото и множеството атаки, на които е подложено гражданското общество.

Средната стойност за региона на Западна Европа и Европейския съюз (ЕС) в Индекса за възприятие на корупцията (CPI) намалява за втора поредна година до 64 от 100 точки. Големи икономики като **Германия** (75) и **Франция** (67) влошават резултата си, а дори традиционно силните скандинавски страни като **Норвегия** (81) и **Швеция** (80) регистрират най-ниските си резултати досега.

Резултатите на други страни като **Словакия** (49), **Малта** (46) и **Унгария** (41) се влошават поради разпад на върховенството на правото. От 31 оценени страни само 6 са подобрили резултатите си, докато в 19 се наблюдава понижаване на резултата.

В **България**, която също влошава резултата си от 45 точки в предходното изследване до **43** точки тази година, продължават системните проблеми с противодействието на корупцията. Политическата криза през последните 3 години, характеризираща се със седем парламентарни избори и въртележка от служебни

правителства забави и влоши прилагането на националната антикорупционна стратегия. Не са изпълнени редица препоръки на ЕК, ОИСР и GRECO, свързани с прилагане на стандартите за интегритет, сред които са регламентирани на лобистките дейности и изработване и приемане на етичен кодекс за висшите публични длъжности. Липсва какъвто и да е напредък не само по ключови реформи, предвидени в българския План за възстановяване и устойчивост, но и рамка за антикорупционен мониторинг на плана.

В областта на повишаване на прозрачността и отчетността в разходването на публични средства, включително фондове на ЕС не се отбелязва напредък. Напротив, ангажиментът за прилагане на Пактове за почтеност при значими обществени поръчки, поет в Споразумението между България и ЕК за периода 2021-2027 г. остава неизпълнен. Липсват и усилия за укрепване на политическия интегритет, но в същото време гражданското общество е подложено на последователни атаки и опити за приемане на Закон за регистрация на чуждестранните агенти.

Пропуски в интегритета влияят негативно на реакцията на бедствията, предизвикани от климатичните промени

Неотдавнашните бедствия, предизвикани от климата, като [наводненията в Испания](#) (56) и горещите вълни в Южна Европа, подчертават необходимостта да се даде приоритет на интегритета в усилията в областта на климата. Въпреки това, пропуските в правната регламентация и прилагането на принципите на интегритета правят действията в областта на климата уязвими за корпоративни лобисти, които подкопават климатичната политика заради собствените си интереси. Тази уязвимост се потвърди от успешното влияние на петролните гиганти, които намалиха целите за емисиите на CO₂ в Европа: мрежа от 50 организации набраха 64 милиона евро, за да засилят лобирането си за Зеления [пакт на ЕС](#), което повдига въпроси за стандартите за прозрачност в цяла Европа.

Такива примери изобилстват и в национален контекст. Корпоративните лобисти изиграха значителна роля за смекчаване на амбициозните цели, поставени [със закона за климата от 2021 г.](#) на **Франция** (67), широко консултиран и подкрепен от френските граждани, но в който в крайна сметка забраните за вътрешни полети бяха ограничени. Германското министерство на транспорта уволни ръководителя по поликики заради скандал с непотизъм във финансирането на водорода, а забавянето на Федералния закон за прозрачност възпрепятства усилията за прозрачност и отворени данни.

Новият регистър на лобистката дейност на **Германия** (75), макар и да не въвежда цялостен лобистки отпечатък в законодателната дейност, все пак дава надежда за подобряване на ситуацията, тъй като ще изисква от компаниите за изкопаеми горива да разкриват лобирането за климата, предотвратявайки непрозрачното корпоративно влияние.

Обществените поръчки продължават да са критична област

Слабата прозрачност и отчетност при обществените поръчки, включително тези, включващи средства от ЕС, продължават да бъдат основен проблем, като отварят врати за подкупи и подкопават доверието на гражданите в предоставянето на обществени услуги. Според Европейската сметна палата конкуренцията в обществени поръчки се е влошила. В отговор на това планираните от Комисията изменения на Директивата на ЕС за обществените поръчки от 2014 г. са възможност за преодоляване на пропуските в прозрачността.

Системната корупция в областта на обществените поръчки продължава да съществува в няколко държави от ЕС. В **Малта** (46) бившият министър-председател и бивши министри и длъжностни лица понастоящем са изправени пред наказателни обвинения, свързани с корупция във връзка с прехвърлянето на три държавни болници на частно дружество в сделка, оценена на 4 милиарда евро. Началникът на кабинета на министър-председателя на **Унгария** (41) Антал Роган наскоро беше санкциониран по глобалния закон Магнитски от правителството на САЩ

В **Хърватия** (47) министърът на здравеопазването беше уволнен по подозрения, че е приел подкупи в замяна на одобрение за закупуване на роботизирано медицинско оборудване от конкретно дружество на завишени цени за няколко държавни болници. В **Чешката република** (56), безконтролните правомощия и недостатъчната прозрачност на председателя на Антимонополната служба излагат обществените поръчки на неправомерно влияние. Освен това Европейската прокуратура разследва възлагащ орган за фалшифициране на търгове за доставка на медицинско оборудване, в които привилегировани участници в търга дори са имали достъп до системата за управление на обществените поръчки, за да сравняват офертите.

От друга страна, **Естония** (76) демонстрира, че подобрене в сферата на обществените поръчки е възможно: нейният централизиран регистър на електронните обществени поръчки подобри публичния достъп до обявленията за

тях, като позволи на гражданското общество и на широката общественост да наблюдава сделките.

****Държава под наблюдение: Италия****

Неотдавнашните реформи в мерките за борба с корупцията вредят на напредъка на **Италия** (54). Измененията в правната рамка, включително стесняването на определенията за търговия с влияние и декриминализирането на злоупотребата със служебно положение от страна на държавните служители, отслабват контрола върху връзките между публичния сектор и организираната престъпност. Продължават да съществуват пропуски в прозрачността и достъпа до данни при наблюдението на начина, по който Италия изразходва средствата си по Националния план за възстановяване и устойчивост. Не са отстранени и дългогодишни пропуски в регулирането на лобирането и управлението на конфликти на интереси. Италия обаче предприема стъпки за насърчаване на общественото доверие, като Агенцията за борба с корупцията служи като регионален пример за напредък в областта на обществените поръчки чрез своята [база данни за електронните обществени поръчки](#).

Връщане назад и половинчато прилагане на правната рамка

От известно време пропуските в правните рамки, лошото прилагане и недостигът на ресурси възпрепятстват държавите от ЕС в усилията им за противодействие на корупцията. Но сега някои правителства отиват по-далеч като подкопават или политизират антикорупционните рамки и позволяват дълбока ерозия на върховенството на правото.

15-годишното управление на премиера Виктор Орбан е белязано от системна корупция и непрекъснатата атака на върховенството на правото в **Унгария** (41), чийто индекс се е влошил с 14 пункта от 2012 г. насам. Дори задържането на 20 милиарда евро от фондовете на ЕС не успя да принуди режима на Орбан да възстанови върховенството на правото и демокрацията.

В **Австрия** (67) независима комисия откри [доказателства за политическо влияние](#) върху съдебната система в текущите разследвания за корупция. **Испания** (56) също влошила резултата си с четири пункта, което отразява продължаващите забавяния в изпълнението на стратегията за борба с корупцията и липсата на всеобхватен подход.

Въпреки, че в **Литва** (63) продължават да съществуват някои предизвикателства пред прилагането на Закона за лобистките дейности, въвеждането на изискване за

кръстосано деклариране – декларации, както от лобистите, така и от представителите на публичната власт, значително увеличи прозрачността и отчетността в процесите на вземане на публични решения.

****Държава под наблюдение: Словакия****

За една година при правителството на Роберт Фицо резултатът на Словакия (49) рязко спадна, тъй като многобройни реформи подкопават антикорупционните проверки и заобикалят обществените консултации. Правителството разпусна Специалната прокуратура и Националната агенция за борба с престъпността на полицията, отговорни за борбата с корупцията и тежките престъпления. В съчетание с намалени давностни срокове, облекчени наказания за корупция и отмяна на потенциални присъди, тези промени ограничиха възможността за наказателно преследване на извършителите в текущи дела и насърчиха безнаказаността в някои [дела по високите етажи](#) на властта. Политическите назначения, заобикалянето на стандартните законодателни процедури и подкопаването на независимите институции и медии от страна на правителството, заедно с атаките срещу неправителствени организации чрез руски наративи за "чуждестранни агенти", предизвикаха значителна реакция от страна на гражданите и гражданското общество.

ЕС трябва да действа решително

Тъй като регионът продължава да се влошава, е време европейските лидери да действат. Тази година ЕС има ключова възможност да подобри стандартите за борба с корупцията чрез специална директива на ЕС за борба с корупцията, която може да [стандартизира правната рамка](#) в региона и да спре негативната тенденция.

Анализът е направен от:

Флора Кресуел, Лидия Прокич и Алтинай Мирзабекова, регионални съветници за Европа, Transparency International

Калин Славов, Кремена Чобанова, Асоциация „Прозрачност без граници“